

ВІДГУК
офіційного опонента
доктора юридичних наук, доцента КОЗИЧА Ігоря Васильовича
на дисертацію КОРОГОД Світлани Володимирівни
«КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА УМИСНЕ ВБИВСТВО,
ПОЄДНАНЕ ІЗ ЗГВАЛТУВАННЯМ АБО СЕКСУАЛЬНИМ
НАСИЛЬСТВОМ»,
поданої на здобуття ступеня доктора філософії
в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 – Право

Початок ХХІ ст. характеризується створенням в Україні складної політичної, економічної та соціальної ситуації, яка поглиблюється через злочинність, у структурі якої суттєву частину становлять злочини із застосуванням насильства. Внаслідок збройної агресії Російської Федерації зростає соціальна напруга в суспільстві.

Ефективне функціонування та розвиток кримінально-правової політики будь-якої держави включає адекватну реакцію на явища та процеси, які вимагають реагування кримінально-правовими засобами. Відтак, адекватна відповідь на виклики, загрози, протидія кримінальним правопорушенням, які мають місце у даний період в державі та які прогнозуються у майбутньому, є критерієм розвиненості, організованості, зрілості та розумності суспільства.

Саме така реакція з боку суспільства та держави потрібна у справі протидії злочинності, значну частину якої складають кримінальні правопорушення, що вчиняються з застосуванням насильства. Сучасні умови становлення української державності, проблеми глобалізації суспільства, військова агресія потребують ефективних заходів протидії злочинності з врахуванням всієї системи кримінально-правових, кримінологічних та

політологічних знань, зокрема і щодо протидії з таким діянням. У зв'язку з цим актуалізується одне із завдань політики у сфері протидії злочинності – протидія злочинам, що вчиняються із застосуванням насильства, за допомогою кримінально-правових засобів. Особливої ваги набуває дана проблема у зв'язку з повномасштабним вторгненням Російської Федерації, яке супроводжується масовими вбивствами, зґвалтуваннями та іншими схожими діяннями. Окрім того, питання віддзеркалення і оцінки суспільно небезпечного насильства в кримінальному праві є актуальними під час вирішення завдань реформування кримінального законодавства в умовах створення громадянського суспільства, в якому найбільш значущі цінності особи (життя, здоров'я, недоторканість, свобода, честь, гідність) мають бути максимально захищені.

Перелічені та інші обставини указують на підвищену **актуальність** проблематики, яку дослідила С.В.КОРОГОД.

Ознайомлення із дисертацією, публікаціями за темою дослідження дає підстави констатувати, що автором проведений на належному методологічному рівні великий обсяг наукової роботи. Загалом можна стверджувати, що представлена праця є теоретично й практично значущою для науки кримінального права, а її автор виконала усі дослідницькі задачі й досягла поставленої мети.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність. Об'єкт та предмет представленого дослідження визначений коректно. Наукова праця базується на системному підході до проблем, що постали в процесі наукового пошуку, характеризується належним рівнем наукових узагальнень.

Методологічна база дисертації цілком відповідає вимогам сучасної науки кримінального права у вказаному аспекті. Для отримання кінцевого наукового результату автор обрала вірну методіку дослідження, продемонструвала правильне застосування загального-наукового та спеціального інструментарію для вирішення поставлених дослідницьких задач. Особливістю методологічної бази дослідження є поєднання філософських, загальнонаукових й спеціально-юридичних методів дослідження.

Слід відзначити продуману змістову структуру дисертації, її методологічну основу, вірно й логічно побудований дослідницький процес. Перелічені компоненти зумовлені передусім структурою наукового пізнання складної проблематики кримінально-правової протидії умисним вбивствам, поєднаним із зґвалтуванням або сексуальним насильством. У науковій праці вміло і послідовно вивчено окремі дослідницькі питання. Вони стосуються дослідження питань загальних засад кримінальної відповідальності за умисне вбивство, поєднане із зґвалтуванням або сексуальним насильством, кримінально-правової характеристики складу правопорушення, передбаченого відповідною статтею КК України, а також особливостей кваліфікації відповідних діянь та призначення покарання за їх вчинення.

Дисертація містить чимало наукових задач, зумовлених необхідністю розробки дефініцій чи встановлення ознак окремих понять, як-то: потерпілий, кваліфіковане вбивство, сексуальне насильство і т.п. У цілому автор впоралася із цією достатньо складною задачею.

Це свідчить про її наукову зрілість, орієнтування у множинності понятійно-категоріального апарату науки кримінального права, здатність до наукового аналізу й можливість виділяти значущу інформацію у межах предмета дослідження.

При написанні дисертації автор дослідила значну кількість спеціалізованої наукової літератури (усього 174 джерела). Також здобувач проаналізувала зарубіжне й національне законодавство у сфері регулювання протидії умисним вбивствам, поєднаним із зґвалтуванням або сексуальним насильством.

Специфіка нормативної та інформаційної основи дисертації полягає у широкому використанні як закону про кримінальну відповідальність, так і великої кількості нормативно-правових актів інших галузей. У підсумку автор змогла вірно побудувати увесь дослідницький процес і досягти поставленої мети.

Наукова новизна висновків, пропозицій та рекомендацій, сформульованих у дисертації полягає в тому, що дисертація є одним з перших

комплексних досліджень питання відповідальності за умисне вбивство, поєднане із зґвалтуванням або сексуальним насильством. Автором встановлено невідповідність Конституції України караності злочинів проти статевої свободи та недоторканості особи та кваліфікованих видів умисного вбивства, оскільки санкції ч. 6 ст. 152 та ч. 6 ст. 153 КК України передбачають покарання у вигляді позбавлення волі на строк п'ятнадцять років або довічне позбавлення волі, тоді як санкція ч. 2 ст. 115 КК України – від десяти до п'ятнадцяти років позбавлення волі або довічне позбавлення волі; враховуючи пріоритетність кримінально-правової охорони життя людини, запропоновано у санкції ч. 2 ст. 115 КК України передбачити покарання у вигляді позбавлення волі на строк 15 років або довічне позбавлення волі.

За результатами дослідження на виконання положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильства щодо жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами, обґрунтовано доцільність внесення змін до п. 10 ч. 2 ст. 115 КК України – умисне вбивство із сексуальних або гендерних мотивів, в тому числі під час збройних конфліктів.

У цілому презентовані автором елементи наукової новизни є достатніми для дисертаційного дослідження такого рівня.

Практичне значення дисертаційного дослідження, яке розглядається, не викликає сумнівів, пропозиції та висновки можна використати: у правотворчості – для удосконалення чинного законодавства у сфері кримінально-правової охорони життя людини; – у правозастосовній діяльності – для удосконалення діяльності органів досудового розслідування та суду щодо кримінальних проваджень, порушених за п. 10 ч. 2 ст. 115 КК України; – у науковій роботі – під час наступних досліджень проблеми кримінально-правової охорони життя людини; – в освітньому процесі – для здобувачів вищої освіти під час вивчення навчальних дисциплін «Кримінальне право», «Актуальні проблеми застосування кримінального права», «Кваліфікація кримінальних правопорушень, підслідних Національній поліції».

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, в опублікованих працях. Результати

дисертації з достатнім ступенем репрезентативності викладені у 6 публікаціях: у 2 статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях України, 1 статті – у науковому періодичному виданні іншої держави (Словацька Республіка), а також 3 тезах доповідей за результатами участі в конференціях.

Наукові публікації дисертанта свідчать про її послідовну роботу над розв'язанням поставленого наукового завдання. У публікаціях відображені усі розділи дисертації. Окрім цього, її результати достатньо апробовані. Основні положення й висновки праці обговорювалися на таких науково-практичних конференціях: Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні питання розвитку права та законодавства: наукові дискусії матеріали» (м. Львів, 20-21 грудня 2019 року); регіональний науково-практичний семінар «Наркобізнес: сучасні глобалізаційні процеси» (м. Дніпро, 28 лютого 2020 року); Міжнародна науково-практична конференція «Міжнародна та національна безпека: теоретичні та прикладні аспекти» (м. Дніпро, 12 березня 2021 року).

Попри загальне **позитивне** враження від авторських ідей та розкриття основних питань представленого дослідження С.В.КОРОГОД, воно природно не позбавлене певних *несуттєвих неточностей, спірних або дискусійних аспектів, які потребують додаткового обґрунтування і пояснення.*

1. У роботі доволі непропорційно викладено положення загально-теоретичного та практичного характеру. Зокрема, Розділ I «Історико-правовий розвиток та соціальна обумовленість кримінальної відповідальності за умисне вбивство, поєднане із зґвалтуванням або сексуальним насильством», розміщений більше, ніж на 100 сторінках, в той час, як розділи, присвячені розгляду ознак відповідного кримінального правопорушення, мають в сумі біля 60 сторінок.

2. На с. 18 дослідження автор ставить завдання "...розглянути зарубіжний досвід правового регулювання відповідальності за умисне вбивство, поєднане із зґвалтуванням або сексуальним насильством". У відповідному підрозділі (1.3) досліджується досвід країн колишнього Радянського Союзу, а також країн, які за територіальною особливістю розташовані поряд з Україною. В цілому не

заперечуючи такий варіант вивчення зарубіжного досвіду, треба враховувати той факт, що Україна як держава-учасниця Ради Європи взяла на себе зобов'язання повністю імплементувати Європейську конвенцію з прав людини та виконувати рішення Європейського суду з прав людини. Право на життя вказується і гарантується в декількох положеннях Європейської конвенції з прав людини, а практика Європейського суду з прав людини визначає зобов'язання держав-учасниць у всіх аспектах, зокрема і позитивне зобов'язання захищати життя людини. Автор на сторінках роботи неодноразово згадує євроінтеграційні процеси в Україні, особливо актуальні на сучасному етапі. В цьому контексті не зовсім зрозумілим є відсутність у роботі хоча б побіжного аналізу основних рамкових чи конвенційних європейських актів, що торкаються протидії умисним вбивствам і зґвалтуванням. Відносно цих діянь законодавство Європейського Союзу, приміром, оперує категорією “serious crime”, під якою зазвичай розуміються кримінальні правопорушення, які караються позбавленням волі або триманням під вартою на максимальний період не менше трьох років згідно з національним законодавством держави-члена.

3. На с. 20-21 дисертації у якості одного з елементів новизни зазначено, що “...удосконалено положення науки кримінального права з приводу того, що при наявності в КК України самостійної норми про відповідальність за умисне вбивство, поєднане із зґвалтуванням або сексуальним насильством, його слід розглядати як простий, а не складений злочин та кваліфікувати вчиненні діяння за п. 10 ч. 2 ст. 115 КК України разом із ст.ст. 152 та 153 КУ України”. Хотілося б додаткових аргументів на користь того, які саме твердження удосконалено і яким чином.

4. При аналізі окремих ознак кримінальних правопорушень автор робить ряд висновків, які потребують додаткової аргументації. Зокрема, на с.147 вказано, що “...потерпілим від умисного вбивства, поєднаного із зґвалтування або сексуальним насильством у кримінально-правову значенні, визнається особа, якій завдається шкода суспільно небезпечним діянням”. Однак, цілком зрозумілим є той факт, що потерпілий у даному діянні має ряд особливостей, в

першу чергу, вікового характеру. Виникає справедливе питання, чи можна встановити мінімальний вік для потерпілого від умисного вбивства, поєднаного з зґвалтуванням чи сексуальним насильством? Або ж, автор стверджує, що "...способом кваліфікованого умисного вбивства передбаченого п. 10 ч. 2 ст. 115 КК України є умисне вбивство, поєднане саме із зґвалтуванням або сексуальним насильством" (с.164). Що ж тоді буде діянням? Чи не ототожнюється в такому випадку спосіб і діяння?

5. В роботі автор торкається особливостей кваліфікації відповідних діянь при конкуренції відповідних норм (с.160 та ін.). Виходячи з того, що кваліфікація вбивства, поєднаного з зґвалтуванням чи сексуальним насильством, викликає ґрунтовні дискусії, хотілося б більш детального висвітлення цих проблем в контексті загальноприйнятих у кримінально-правовій доктрині положень інституту множинності злочинів (поняття одиничного злочину, поняття ідеальної та реальної сукупності тощо) співвідносно до даного діяння. Можливо, варто взагалі відмовитися від багатооб'єктних діянь, залишивши окремо вбивство, і окремо зґвалтування чи сексуальне насильство? Тоді у всіх випадках буде кваліфікуватися як сукупність діянь.

6. Відносно перспектив подальших досліджень кримінально-правової охорони життя, статевої свободи та недоторканості особи хотілося б у ході публічного захисту дізнатися співвіднесення висновків автора з: 1) відповідними положеннями Проєкту Кримінального кодексу України, розробленого Робочою групою з питань розвитку кримінального права; 2) перспективами гармонізації (апроксимації, адаптації) законодавства ЄС у сфері протидії вбивству, поєднаного з зґвалтуванням чи сексуальним насильством; 3) особливостей притягнення до відповідальності за досліджувані діяння в умовах агресії Російської Федерації.

Висловлені побажання не впливають на загальну високу і позитивну оцінку дослідження С.В.КОРОГОД. При цьому репрезентативність отриманих автором наукових результатів, обґрунтованість наведених висновків і наданих пропозицій не піддаються сумніву.

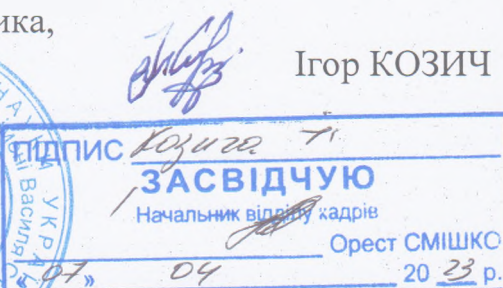
Дисертація є самостійно виконаною, завершеною роботою. Порухень академічної доброчесності у ній не виявлено.

Зміст дисертації відповідає галузі знань 08 «Право» та спеціальності 081 – Право.

Дисертація «Кримінальна відповідальність за умисне вбивство, поєднане із зґвалтуванням або сексуальним насильством» за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю та достовірністю, науковою та практичною значущістю отриманих результатів, повнотою їх викладення в опублікованих дисертантом наукових працях, за оформленням відповідає вимогам, які затверджені наказом Міністерства освіти та науки України від 12 січня 2017 року № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44, а її автор – КОРОГОД Світлана Володимирівна за результатами позитивного публічного захисту заслуговує на присудження наукового ступеня доктор філософії у галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

завідувач кафедри політики
в сфері боротьби зі злочинністю
та кримінального права
навчально-наукового юридичного
інституту Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника,
доктор юридичних наук, доцент

Ігор КОЗИЧ